

İNSAN KAYNAKLARI SEÇİMİNDE GRAFOLOJİ
GRAPHOLOGY IN SELECTING HUMAN RESOURCES

Dr. Dursun BOZ

Dumlupınar Üniversitesi İİBF. İşletme dursunboz@hotmail.com Kütahya/Türkiye

ÖZ

Rekabetin arttığı ve teknolojik gelişmelerin hızlı bir şekilde yaşandığı günümüzde, işletmelerde ayakta kalabilmek için değişim geçirmek zorundadırlar. Çalışanlarla ilişkilerin düzenlenmesinde insan kaynakları yönetimi çok ciddi durulması gereken bir birim olmuştur. İnsan kaynakları yönetiminin ilk fonksiyonu olan işe alma çalışanların sirkülasyonu belirlediği için kısaca işletmelerin devamlılığını sağlayan fonksiyon olarak adlandırılabilir. Kuruma ve işe uygun insan kaynağına ulaşmak için seçme fonksiyonunun etkili bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunun için ise işe alım sürecindeki tüm yenilikler ve gelişmeler yakından takip edilmelidir. İşletmelere uygun elemanların araştırılması ve seçilmesi, işletmelerin varlıklarını sürdürüp büyüyebilmesi için önemli bir insan kaynakları işlevidir. Seçme süreci ise yetenekleri, becerileri ve ilgileri organizasyonun ihtiyaçlarına en iyi uyan adayların sistematik bir şekilde araştırılmasını ve buna göre karar verilmesini içerir. Bu karar süreçlerinde kullanılan bir yöntem de grafolojidir. Grafoloji, bugün el yazısına bakarak, yazarın kişinin karakterini çözümlenmeyi amaçlayan, bilimselliği kanıtlanmış bir metottur. Eriştiği sonuçlar insanı şaşırtacak kadar parlak ve olumludur. Grafolojiden; işçi seçimiyle endüstride, hastalıkların teşhisiyle tıpta, suçluların belirlenmesiyle adli alanda, mesleğe yönlendirmeyle eğitimde, rehberlik ve diğer benzeri uygulamalarla sosyal yapının her düzeyinde yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Kaynakları Seçimi, Grafoloji

ABSTRACT

In today's world of competition and rapid technological developments, businesses have to change in order to survive. In particular, it has become a unit that needs to be taken seriously on human resources management, which regulates relations with employees. As the first function of human resources management, recruitment determines the circulation of the employees, it can be called as the function that provides the continuity of the enterprises in short. In order to reach the human resource suitable for the organization and the work, the selection function must be carried out effectively. For this, all innovations and developments in the recruitment process should be closely monitored. The search and selection of the appropriate staff for the operations is an important human resource function for the enterprises to maintain their assets. The selection process involves the systematic search and determination of candidates who best suit the needs of the organization's capabilities, competencies and interests. A method used in these decision processes is graphology. Graphology is a scientifically proven method that aims to solve the character of the writer by looking at the handwriting today. The results are brilliant and phenomenal enough to amaze people. From graphology; with the choice of workers, by the identification of diseases, by the identification of criminals, by the forensic field, by guidance to the profession, by guidance and other similar applications at all levels of social work.

Keywords: Human Resources Selection, Graphology

1. GİRİŞ

Türk Dil Kurumunun internet sitesindeki Türkçe sözlüğe göre Fransızca "graphologie" kelimesinden gelen grafoloji; 1.Yazı Bilgisi, 2.Yazı Bilimi diye geçmektedir (<http://www.tdk.gov.tr>). Yazıbilim anlamına grafoloji teriminin ilk kullanışı hakkında görüş birliği yoktur. İlk kez geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında kullanılmıştır. Antik Yunancadaki 'yazı' ve 'bilim' köklerinden türetilmiştir (Gülmez ve Özçataloğlu, 2011:7). Grafoloji bir bilim olmaya çalışmaktadır. Daha doğrusu, psikoloji biliminin bir kolu olmaya çalışmaktadır. Konusu ruh oluşlarını yazı üzerinde incelemek, bu oluşların sebeplerini araştırmak, kanunlarını bulmaktır. Bir söz psikolojisi, bir iş psikolojisi olduğu gibi, bir de yazı psikolojisi olmak akla uygun geliyor. İşte bu yazı psikolojisine "grafoloji" diyoruz. Grafoloji yazının bilimidir. Yazı ile yazarı arasındaki her türlü ilginin, ilintinin incelenmesi bu bilimin işidir (Baltacıoğlu, 1954:4).

2.LİTERATÜR TARAMASI

Modern el yazısı incelemelerinin temelleri antik çağlara dayanır. Antik çağda Çinliler, daha sonra Romalıların da keşfedeceği gibi el yazısının kişiliğin ölçümünde kullanılan bir yöntem olduğunu biliyorlardı. El yazısındaki farklılığa ilişkin bilinen ilk teyidi Aristo vermişti. “Konuşulan sözler, zihinsel bir deneyimin sembolleri ise, yazılı sözler de konuşulan sözlerin sembolleriydi. Nasıl ki herkesin sesinin tonu farklı ise el yazısı da farklı idi.” Roma imparatoru Nero mahkemede bir adam için şöyle demişti: “Onun el yazısı onun bir hain olduğunu gösteriyor.” İzleyen yüzyılda Romalı tarihçi Suetonius, imparator Augustus’un el yazısı ve karakteri arasında bağ olduğunu belirtmiştir. El yazısı ile karakter arasında bir ilişki olduğunu Ezop, Julius Caesar ve Çiçero da iddia etmiştir. Çinli filozof Jo-Hau, “El yazısı şaşmaz bir şekilde bir kişinin akıllı biri mi yoksa akılsız biri mi olduğunu gösteriyor” diye iddia etmiştir. 1270 yılında Roger Bacon Compendium Studii Philosophiae isimli eserinde el yazısının kişiliğin bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar el yazısı ve kişilik arasında ilişki kurma çabası antik çağlara kadar uzansa da 17.yüzyıla kadar sistematik bir şekilde el yazısı analizi konusunda bir sistem çıkmamıştır. 1622 yılında Bologna Üniversitesi’nden Camillo Baldi *Yazısından Bir Yazarın Nitelik Ve Doğasını Tanıma Yöntemi* isimli bir eser yayımlamıştır. Bu kitap eğitilmiş kesimlerce ilgi gördüyse de o dönemde okur-yazar insanların sayısı az olduğundan çok fazla kullanım alanı bulamamıştır (Arat, 2011:15). 1622’de, Avrupa’nın çizmesi İtalya yarımadasında bilgin ve filozof Camilio baldi, “Seri El yazısıyla Yazarın Nitelik ve Özelliklerini Tanıma” adlı yapıtıyla grafolojinin temel taşını koymuştur. Bu yapıtta, o çağa oranla çok ilgi çekici bilgiler ve kuramlar bulmaktayız. Yapıtı, buna rağmen ilgi ve yankıyı bulamamış ve bu temel taşına ilk katkı, 1792’de Alman yazarı J.chr. Grohmann tarafından yapılmıştır. Oldukça iddialı görünen bu yazar, yazının niteliğinden, yazı sahibinin fizik yapısından saç rengine kadar bilinebileceğini savunmuş, bu konuda yazdığı eserde, bunu bin kez kanıtladığını belirtmiştir (Altınköprü, 2007:17). El yazısı analizi entelektüellerin ilgi alanı olmaya devam etmiştir. Bir sonraki çalışma Zürih Üniversitesi’nden Johann Kasper Lavater tarafından yayımlanmıştır. Lavater, herkesin kendine özgü bir yazısı olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca herkes kendi ruhsal ve güncel durumuna göre bir el yazısı kullanmaktadır. Aynı şekilde insanın sesi, hareketleri ve el yazısı da duruma göre değişiklik göstermektedir (Arat, 2011:16). Grafoloji üstüne ilk sistemli ve titiz inceleme, ömrünü bu konuya adanmış J.B.Delestre tarafından yapıldı. Tüm yazı türlerini üç grupta toplayan Delestre, düzenli-gevşek-çarpıtılmış adlarını verdiği bu grupların ayrıntılı tanımlarını yapmış, örnekler vermiş, belirlediği kişilik özelliklerini göstermiştir. Buna rağmen grafolojinin gerçek kurucusu olarak I’bbe Michon gösterilir. Michon, 1872’de yayınladığı *Yazının Gizleri* adlı yapıtında ortaya koyduğu yöntemlerle, grafolojiye bilimsel bir yön kazandırmıştır. 1873 ve 1881 yılları arasında Grafoloji adıyla bir dergi yayınlanmış ve bu konudaki etkinliğini, Grafoloji metotları ve El yazısıyla Napolyon adlı çalışmalarıyla sürdürmüştür (Altınköprü, 2007:18). Grafoloji metotları hakkındaki ilk önemli eser, rahip Jean H.Michon tarafından 1871’de yayınlanmıştır. *Systeme de Graphologie*. Eserin nazari kısmında, Michon, bu bilime ilk yol açan rahip Flandrin’i saygıyla andıktan sonra, keşfi olarak vasıflandırdığı bu bilim dalına, bilimsel temel bulmaya çalışır. Michon, “Graphologie philosophique” deyimini kullanır (Evrin ve Okan, 1976:13). Michon’un el yazısındaki işaretlerden yola çıkarak bireylerin karakterlerini değerlendirmesi o kadar etkileyici bulundu ki bu konunun daha fazla araştırılmaya değer bir konu olduğunu düşünen Avrupa’da büyük bir merak uyandırdı. Michon’un çalışmaları öğrencisi Jule Crepieux Jamin tarafından iletilmiş ve bir bütün haline getirilmiştir. 19. yüzyılın büyük bölümünde Fransız araştırmacılar kuramsal ve uygulamalı grafolojiye öncülük ettiler. Bununla birlikte aynı yüzyılın sonlarına doğru Alman bilim adamları daha ön plana çıkarak grafolojiyle fizyoloji ve psikoloji arasında bir bağ kurdular. 1925’te Çekoslovak grafolog Robert Saudek İngiltere’ye geldi ve burada “Karakter ve Kişilik” adlı ilk grafoloji dergisini yayımladı (Marmara, 1994). Önde gelen grafoloji uzmanlarından biri de New York’da, New Scholl for Social Researc’te grafoloji eğitimi veren Klara Roman’dır. Roman kalem baskısını ölçen bir alet icat eder ve konuşma sorunu yaşayan kişilerin el yazısıyla önemli bir çalışma yapar. Roman’ın *Handwriting: A Key to Personality* adlı kitabı bu alanda bir klasiktir. Diğer pek çok grafolog kişisel çalışmalarlarıyla bu yüzyılda da grafolojiye katkıda bulunmuştur ve önemli birkaç çalışma yayımlanmıştır. Ulrich Sonnemann, Daniel Anthony, Felix Klein, Nadya Olyanova, Thea Stein Lewinson, Alfred O.Mendel ve İrene Marcuse çalışmalarda bulunan kişilerden bazılarıdır (Arat, 2011: 20). Bilim adamları, bir dakika içinde beynimizde yüz bin-bir milyon arasında kimyasal tepkime olduğunu saptamış bulunmaktadır. Düşünün! Yüzyıllar öncesinde ünlü Yunan düşünürü Aristo’ya, “Duyularınız nerede bulunmaktadır?” diye sorulduğunda, öncelikle kalbinden midesine giden yolu göstermişti. Çünkü duyuları orada canlı gözüküyordu. Ancak hepimiz biliyoruz ki, korkunun mideyi altüst eden, mideye yüklediği güçle, yazıdaki ele yüklenen güç aynıdır. Kalem eller değil, beyin yönetir. Gerçekte bu algılamada yer alan en doğru deyim ‘beyin yazısı’ olacaktır (Mahony, 1997:23). İnsan kendini söz ve davranışlarıyla ortaya koyar. Yazı, sözlerin sembollerle dökülmüş biçimidir. Yazı; bir hareketin ve bir davranışın sonunda ortaya çıktığına göre, bizden bir şeyler getirmesi doğaldır. Birey günlük yaşamında sinirlilik gösteriyorsa, yazısında da bu sinirli yapının

izlerini doğal olarak buluruz. Yazan elimizdir çünkü! Elimiz, psikişik merkez olan beyne bağlı kas ve sinirlerin inanılmaz işbirliği ve ortak çalışması sonucu ortaya koyar el yazımızı. İşte kurumsal olarak bu yazıdan, yazan kişinin karakterini çözümlmek mümkün olabilir. Yalnız tek bir koşulla... Yazı, bir uyarı ve zorlama sonucu değil, kendiliğinden ve akıcı olarak yazılmalıdır (Altınköprü, 2007:14). Grafoloji, bugün el yazısına bakarak, yazan kişinin karakterini çözümlmeyi amaçlayan, bilimselliği kanıtlanmış bir metottur. Eriştiği sonuçlar insanı şaşırtacak kadar parlak ve olumludur. Grafolojiden; işçi seçimiyle endüstride, hastalıkların teşhisiyle tıpta, suçluların belirlenmesiyle adli alanda, mesleğe yönlendirmeyle eğitimde, rehberlik ve diğer benzeri uygulamalarla sosyal yapının her düzeyinde yararlanılmaktadır. Grafoloji aracılığıyla pek çok kişi gerçek yeteneğinin olduğu iş alanına yönelmiş, pek çok psikişik hastalığın teşhisi grafolojiyle destek görmüş, birçok uygunsuz evlenme önlenmiş, pek çok işveren gereksindiği işleri en yüksek verimi sağlayabileceği kişilerden seçme imkânını bulabilmiştir (Gölmez ve Özataloğlu, 2011:7). Grafoloji, 1970'lerin başlarından itibaren personel seçme alanında kullanılıyor. 1980'lerden sonra insan kaynaklarının gösterdiği gelişmeyle daha yaygın kullanımı gündeme geldi. Avrupa'da özellikle orta ve üst kademe yönetici seçimlerinde kullanılıyor. Fransa personel seçiminde bu yöntemi kullanan ülkeler arasında ilk sıralarda yer alıyor. Grafoloji, Türkiye'de ağırlıklı olarak adli tıpta kullanılıyor. Grafolojiden personel seçimi ile endüstride, hastalıkların bazılarının teşhisinde, suçluların belirlenmesi ile adli alanda, mesleğe yönlendirme ile eğitimde, rehberlik ve diğer benzeri uygulama alanlarında da yararlanılıyor. Çok uluslu firmalar bu yöntemi yaygın olarak kullanıyor (Emir, 2010:34). Eleman arayanlar sayfasındaki ilanlarda "el yazısıyla doldurulmuş form" ya da özgeçmiş isteyen firmalar vardır veya iş başvurusuna gittiğinizde size sözlü olarak sorular sormakla yetinmez mutlaka yazılı bir form doldurturlar. Gerçek profesyonel kurumlar bu yazıları bir uzmana inceletip iş için gerekli özellikleri taşıyan, güvenilir dürüst kişileri bulmakta yararlanırlar (<http://www.grafoloji.com/>). Genel anlamıyla el yazısı; beyinde oluşan duygu ve düşüncelerin parmak, kol, eklem ve diğer kasların yardımıyla kalemi yönlendirerek oluşan kişiye mahsus grafiksel şekillere verilen isimdir (İplikçi, 2011:55). İşe başvururken el yazısından karakteri tespit edilmeye çalışılan kişilere genelde bir kağıt verilerek, tükenmez kalemle içeriği önemli olmaksızın yazı yazmaları isteniyor. Böylece analiz için değerlendirilecek yazı örneği oluşmuş oluyor. Yazının nasıl kaleme alındığı analiz edilmesini etkilemiyor. Acele veya özenilerek yazılmış olması analizi değiştirmiyor. Arat, şu bilgileri veriyor: "Kişinin genel el yazısında radikal bir fark olmaz. Analiz yaparken genellikle 'y, g' gibi harflerin alt kuyruklarının şekli, 'v, n, m' harfleri gibi harfler inceleniyor. Bunlar yazı yavaş da hızlı da yazılsa çok değişmiyor" (Emir, 2010:34). İş alma keyfiyetinde, grafolojik tahlil, ancak bazı işler hususunda yararlı olabilir, fakat elemanın derece yükselmesi ya da yönetici kadroların teşkili, özellikle şefin seçilmesinde, grafoloji, mizaç, karakter, moral bakımlarından değerli veriler ve enformasyonlar katar (Evrin ve Okan, 1976:76). İş dünyasında zekânın doğa niteliklerini analiz etmek amaçıyla (örneğin; algılama ve ayırt etme yeteneğini saptamak, anlamanın, biçimini ve genişliğini ölçmek, anlamada ayırt etme yeteneğini, cevap ve hareketlerini düzenlemede seçim yapabilme yetisini ortaya koymak gibi) zekânın kendini dışa vuruş (belli etme) biçimlerini ve işleme faaliyetini ilgilendiren hususları belirlemek amaçıyla (aklını kullanabilme, adapte olabilme, insan sevgisi, heyecanlı olup olmadığı, sosyalleşme tipi ve düzeyi, irade düzeyi, fedakârlık yapabilme ölçüsü, vb.) hareketi ve düşünceyi destekleyecek güç öğelerini, mesleğe ya da faaliyete girme yeteneğini analiz etmek, çok yönlü eğilimleri olup olmadığını araştırmak içindir (Uluslar arası Grafoloji Toplantı Tutanakları, 1990).

2.1.Grafolojinin Prensipleri

Bir yazının çözümlenmesine girmeden önce bilmemiz, anımsamamız ve uygulamamız gereken bazı şeyler var. şimdi öncelikle onlara değinelim. Unutmamalıyız ki çözümlenmesini yapacağımız yazı sahibinin gizlerine, sırlarına elimizi uzatmaktayız. Ve unutmamalıyız ki hepimiz, insanlık denen bütünün bir parçasıyız. Ne kadar birbirimizden farklı, benzersiz ve tek de olsak birbirimize benzer bir yanımız bulunmaktadır. Hiçbirimiz tam değiliz. Hepimiz eksik ve kusurluyuz. Hiç kimsenin kimseye, bir eleştirici gibi davranma yetkisi yoktur. Hangi yetki ve koşulla olursa olsun, yaptığımız bu işi büyük bir titizlik, engin bir hoşgörü ve tam bir iyi niyetle yapmamızda zorunluluk vardır.

- ✓ özmleneceğimiz yazı, kesinlikle kurşun kalemle yazılmış olmamalıdır. Dolmakalemle yazılan yazı tercih edilmelidir.
- ✓ Yazı; bir uyarı veya zorlamayla değil, doğal şartlar altında, çizgisiz bir kağıda, imzalı ve tarihli olarak yazılmış olmalı, mümkünse zarfıyla birlikte incelenmelidir.
- ✓ Yazı sahibinin özgeçmişi hakkında gerekli ve doğru bilgileri edinmeli; cinsiyetini, yaşını, sosyal durumunu ve öğrenim derecesini öğrenmelisiniz.
- ✓ Sizden analiz isteyen kişilerin verdiği bilgilerden, doğruluğundan emin olmadığınız bilgilerden kaçınınız. Bu tür bilgilerden etkilenmemeye, doğru ve emin bilgilerle özmlenmenizi kuvvetlendirmeye çalışınız.

- ✓ Yazıyı, edindiğiniz ilk izlenimle değerlendirmeyiniz. Derin ve detaylı bir inceleme sonucu ilk yargınızı değiştirmek zorunda kalabilirsiniz.
- ✓ Bir tek ipucuyla yetinmeyiniz. İncelemeleriniz sırasında daima aynı belirtiyi doğrulayan ipuçları arayınız. Derin bir incelemeyi gerekli buluyorsanız, tek bir belgeyle yetinmeyip aynı kişiye ait iki yazı örneğini karşılaştırarak değerlendiriniz.
- ✓ Kararınızı en sağlıklı biçimde vermeye çalışınız. Her an yanılma olasılığınızın olabileceğini düşünerek abartılı yargı ve tanımlamalardan kaçınınız. Özellikle sonucu kendisine bildirmek gerektiğinde çok dikkatli ve nazik olunuz (Altınköprü, 2007:68).

Baltacıoğlu (1954)'e göre; Her müspet bilim gibi grafolojinin de dayandığı ilkeler vardır. Grafolojinin bir bilim olmaya hak kazandığını anlamak için önce bu ilkeleri göz önünde bulundurmak gerektir. Bu ilkelerin bazıları şunlardır;

**Her insanın yazısı eşsizdir:* Grafolojiyi müspet bir inceleme konusu yapan gerçek şudur: bir insanın bütün eserleri ile gerek teni gerekse tını arasında sıkı bir dayanışma bulunmaktadır. İnsanın hiç bir hareketi, hiç bir eylemi yoktur ki, doğrudan doğruya onun bireyliği (*individualite*), ya da kişiliği (*personnalite*) eseri olmasın. İnsanın duruşu, kıvılcığı, bakışı, gülüşü, söyleyişi, yürüyüşü, devinişi, şakaları, rüyaları hep kendinin, kendi fiziğinin, kendi fizyolojisinin, kendi psikolojisinin eseri, öz eseridir. Bu yeryüzünde kahve fincanını bile tıpkı tıpkısına bir biçimde tutan, ekme lokmasını tıpkı tıpkısına bir biçimde çiğneyen iki insan bulunamaz. Öyle ise, bütün yaptıklarımız yalnız bizimdir, hem de bizi göstericidir, bizi bildiricidir. Bu sırada "el yazısı" dediğimiz elle, kalemle yazılan yazının da tıpkı öteki işler gibi, bizim olmak, bizi anlatmak bakımından bir değeri vardır. Çünkü el yazısı dahi yürüyüşümüz, duruşumuz, söyleyişimiz, kıvılcığımız, devinişimiz gibi, gövdemizle yaptığımız hareketlerden biridir. Öteki jestler gibi bu jest de kişiye özgü, orijinal kalmaktadır. Okullardaki yazı derslerini düşünün! Bir sınıfta kırktan artık çocuk var diyelim. Bu çocuklar aynı öğretmenden ders alarak aynı metotla, aynı denemelerle, aynı harfleri, aynı biçimde öğrenmişlerdir. Yine de her çocuğun yazısı başkadır. Bütün grafologların ileri sürdükleri gibi, yeryüzünde aynı harfi aynı biçimde yazan iki insan bulunmaz. Yazı ile yazanı arasındaki bu dayanışma o kadar kuvvetlidir ki, herhangi sebeple parmaklarını kaybeden bir insanın koluna taktığı kalemle yazdığı yazılar elle yazdığı eski yazılarının hemen hemen tıpkısı olur. Böyle bir insanın koluyla değil ağızıyla, başıyla, kalçasıyla, ayağıyla yazdığı yazılar da eliyle yazdığı yazılar gibi olur. Yazı da bir jesttir. Ancak bu jestle öteki jestler arasında bir bakıma ayrılık vardır: yazı insan jestlerinin zaman bakımından en değerli olanıdır. Çünkü bütün öteki jestlerin ancak birkaç saniyelik ömürleri vardır. Yazının ki böyle değildir. Yazı-resim, üslup, fotoğraf gibi kalıcıdır. İşte bu bakımdan yazı insanı incelemek için başvurulacak olan belgelerin en uygun, en kullanışlı olanlarından biridir. İnsanın el yazısı ile kendisi, hele gayri meşru arasındaki sıkı bağlaşmayı aşağıdaki olayla aydınlatmak isterim.

**Her insanın el yazısı bir bütündür.* Grafoloji biliminin en önemli ilkelerinden biri de şudur: yazı nokta, harf, söz dediğimiz parçaların toplamı değil -bir sanat eseri gibi- canlı bir bütündür. Güzel, çirkin, her yazı belli bir ihsanın, belli bir karakterin, belli bir iç oluşunun çizgili eseridir. Bir orkestra eserinde nasıl sesler kompozisyona göre bağlanıyor, kaynaşıyorsa, bir yazı eserinde de noktalar, harfler, sözler yazının grafik kompozisyonuna öylece bağlanıyor. Burada fizyoloji psikolojinin, anatomi de fizyolojinin bir uyucusudur. Yazıda harflerle bütün arasındaki dayanışma o kadar sıkıdır ki bazı defa bütünün baskısı altında harf dediğimiz bu organların yalnız irileşmeleri, cüceleşmeleri değil, büsbütün yok olmaları dahi görülmektedir. Yalnız, orkestra örneği bizi yanıltmamalıdır. Orkestrada sesler, -bütünün yapıcıları olmakla birlikte- kendi başlarına organik bütünlükleri olmayan ölü parçalardır. Yazıda ise durum bunun tıpkısı değildir. Yazıda harfler kendi başlarına dahi bir dereceye kadar, bütünlük taşırlar. Hatta kendi görgülerine dayanarak diyebilirim ki bir yazı yazarın "psikolojik durumu ne kadar normal ise harfleri bakımından o derece tam oluşludur. Yazı normalden ne kadar uzaklaşırsa, harfler de organik bütünlüklerinden' o kadar kaybetmektedirler. Bundan dolayıdır ki yazıda harflerle sözler arasındaki ilinti, orkestrada seslerle kompozisyon arasındaki ilintiyi değil, belki bir toplumun içindeki teklerle bu toplum arasındaki ilintiye benzer. Yazı dediğimiz toplumun bütün karakterleri harflerde de vardır. Öyle ise grafolojik bir incelemenin tam olabilmesi için hem bütünün hem de bütünü meydana getiren organların ayrı ayrı incelenmesi gereklidir.

**Her insanın yazısında değişmez karakterler vardır.* İnsanın yazısı kendisini anlatır. Bu yargı doğrudur. Ancak, yalnız anlayışlara yol açabilir. Şu gerçeğe dikkat etmelidir. İnsan da bütün canlılar gibi, dış ve iç şartlara göre değişen bir varlıktır. Sağ ile sayrı, akıllı ile deli, duyan ile duymayan aynı insan olsa bile aynı ruh oluşlarını taşıyan insan değildir. İnsan ruhunda olan bu gibi değişikliklerin, bütün insan jestlerinde, eserlerinde, eylemlerinde olduğu gibi, insanın el yazısında dahi bir takım değişiklikler meydana getirmesi tabiidir. Öyle ise, insan yalnız kendi olduğu, kendi kaldığı için değil bir de ayrı ruh oluşları içinde bulunduğu

için ayrı el yazıları meydana getirecektir. Bu bakımdan insanın ayrı zamanlarda yazdığı iki yazı, iki harf bile birbirinin tıpkısı olmayacaktır. "Bu böyle olunca, birinci prensibin, eşsizlik orijinallik, özgürlük prensibinin ne değeri kalır?" denilebilir. Burada grafolojinin doğru olarak verebileceği karşılık şudur: insan hangi ruh oluşu içinde bulunursa bulunsun el yazısında yine de hiç değişmeyen bir takım ana karakterler, temelli karakterler bulunabilir. Yaşlanan bir insan gibi ki bütün kırıksıklıklarına, bütün bitkinliklerine karşı yine de onu tanımak elimizdedir. İnsan sevindiği, korktuğu, iyi olduğu, kötü olduğu, akli başında olduğu, delirdiği zaman bir takım jestlerinin değişmesine karşı nasıl bir takım jestleri değişmiyorsa, bütün bu değişmelere, değişmemelere bağlı olarak el yazısında da değişen, değişmeyen karakterler vardır.

2.2.Grafolojinin Kullanım Alanları

Yazıbilimini kim kullanır? Burada bazı özel başvurular var. Kariyer seçimiyle karşı karşıya gelen profesyoneller, ücretli memurlar, terfi, işçi ilişkileri, öğrencilerin en üst düzeye ulaşmalarına yardımcı olan öğretmenler, hastaların sorunlarını çok çabuk çözmeye gereksinim duyan psikiyatrisiler; müvekkillerinin ve mahkeme jürisinin içtenliklerini değerlendiren avukatlar, sorunlu çocukları olan aileler, evliliğin eşliğinde olan çiftlerdir (Mahony, 1997:26). Tarafsız gözle grafoloji, bugün üzerinde tartışılan ve insanı tanımada kullanılan yöntemler içinde hakkında kuşku duyulan bir araçtır. Kuşkusuz Mme Gobineau'nun çabaları ilgi çekici ve inandırıcı olmuş, üstelik grafoloji üstüne duyulan bazı kuşku siltmiştir. Bilimsel bir teknik sayılsın veya sayılmasın, grafoloji psikolojinin girdiği her alana girmiş, uygulanmaya başlanmış, üstelik kendini kabul de ettirmiştir (Altınköprü, 2007:159). Grafoloji bilimi, yalnız akıl ve beden hastalarıyla meşgul olanların hizmetinde değil, aynı zamanda ve çok daha geniş ölçüde her insanın kabiliyetlerini değerlendirmek ve bu kabiliyetlerden toplum ve kişiye yararlandırmak isteyenlerinde hizmetindedir. Bilindiği gibi modern ekonomide, mesleğe yönelme işine gitgide artan yer ve pay düşmektedir. Adından da anlaşılacağı üzere, mesleğe yönelme ihtisası, çocuğu ve genci, kabiliyetlerine, zevk ve gayelerine göre olan mesleklere yöneltmeyi hedefler. Grafoloji, işte burada da, çeşitli yardımlarda bulunmak mevkiindedir, çünkü zihin ve karakter kabiliyetini anlamak durumundadır. Bunun içindir ki orienteurs'ler (yöneltici uzmanlar) psikoteknik tahlilin sağladığı klasik denemelerden ve gözlemlerden çıkan sonuçların desteklenmesi için, sık sık grafologlara başvururlar (Evrin ve Okan, 1976:66).

Grafolojinin kullanım alanlarından birisi de adli tıptır. Adli tıp; kriminal sorunların aydınlatılması için hukuka bilirkişilik hizmeti veren, multidisipliner bir alandır. Adli tıp ve onunla ilişkili alanları tümüyle kapsayacak tanım ise "Adli Bilimler"dir. Adli bilimlerin temel görevi, suça ilişkin verilerin ortaya konmasıdır (Yemişçigil ve Özkara, 2003:9). Bu verilere ulaşılması için adli belge incelemesi, büyük bir bilgi birikimi, deneyim, zaman, dikkat, özen, etik değerlere uygunluk ve ağır sorumluluk gerektiren bir uzmanlık dalıdır (Bafra, 2003:77; Ketizmen, 2013:264). Bu uzmanlık alanı Kriminoloji, Kriminalistik, Kaligrafi, Grafoloji ve Adli Belge İncelemesinde bulunabilmektedir. (Aşıcıoğlu, 2005:16). Adli amaçlı bu türden analizler İçişleri Bakanlığı'na bağlı Kriminal Polis Laboratuvarları ile Jandarma Kriminal Laboratuvarlarında, Adalet Bakanlığına bağlı Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinde ve Üniversitelerin bazı bölümlerinde yapılmaktadır (Yılmaz ve Koç, 2006:76). Bu kurumlarda el yazılarının kişilere aidiyeti, tetkike konu el yazısı ile kişilere ait olduğu bilinen mukayese el yazıları arasında yapılan karşılaştırma sonucunda belirlenebilir (Ataç vd. 2012:113; Kerimoğlu, 2005:3; Marquis vd., 2006).

Grafolojinin askeri personel seçiminde kullanımını araştırmak için de çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu alandaki değerlendirmelerle ilgili yayının çok az olması ilginçtir. Askerlikte grafoloji konusunda ilk çalışmalardan biri, 1963'de Gaussin tarafından, Fransız ordusuna harp okulu talebeleri arasından pilot seçmek için yapılmıştır (Keinan Giora, 1986). Her günkü hayat, resmi müesseseler, ticaret ve sanayi kurumları vs. gibi teşekküller dışında da, grafologa geniş bir tatbikat alanı arz eder. Kişilik hakkında teşhisin gerektiği bütün faaliyetlerde, psikologa ve sosyologa yardımcı olmak üzere, grafologun mütalaası talep edilmektedir. Son zamanlarda, mahkemelere boşanmak üzere başvuran eşlerin durumlarından ortaya çıkan problemlerde, grafologlara müracaat sayısının giderek yükseldiği kaydedilmektedir. Özellikle boşanma davalarından başka, evlenmek isteyen kişilerin de "mizaç ve karakter uyumsuzluğu" 'nı önlemek maksadıyla, grafolojinin getirdiği bilgilerden faydalanmaktadır. Bu hususta birçok müşahhas vakıalar zikretmek mümkündür. (Evrin ve Okan, 1976:70).

Birincioğlu (2007)'ye göre; Alzheimer ve Parkinson hastalıklarının klinik belirtilerinden olan tremor nedeniyle; Yazı çizgilerinde titreklilikler, çizgilerin koordinasyonunda zayıflık, gramalarda bozulmalar, duraklamalar, kalem kaldırmalar saptanan belli başlı bulgulardır. İlaçlarla bazı hastalıklardaki bu tip arızı bulguların geçici olarak kontrol altına alınabildiği unutulmamalıdır. Bu hastalıklarda demansiyel bulguların varlığı halinde daha ağır kayıplar söz konusu olabilmektedir: harf unutkanlıkları harf tekrarları kâğıdın kullanımında bozukluklar kendi imzasını bakmak suretiyle taklit ederek atabilmesi, imza atamama gibi

kendini göstermektedir. Sarıyıldız (2013) çalışmasında, grafolojinin eğitim alanında çok farklı şekillerde kullanılabileceğini, sorunlu öğrencilerin tespit edilmesinde, öğrencilerin meslek tercihlerinde el yazısı biliminden faydalanılabileceğini ileri sürmektedir.

3.İNSAN KAYNAKLARI SEÇİMİNDE GRAFOLOJİ

Doğru özelliklere sahip olan adayların uygun işe seçilmesi şeklinde ifade edilebilecek bu sürecin başarılı şekilde gerçekleştirilmesi işletmelere oldukça fayda sağlamakta iken, uygun olmayan adayların işletmeye seçilmeleri olumsuz sonuçlara yol açacaktır. Olumsuz sonuçlara meydan vermemek için de seçim sürecine önceden hazırlanılması ve bu doğrultuda işin gerekleri ile adayların sahip olduğu beceri, bilgi, tecrübe ve yetenekleri arasında en uygun olanın tercih edilmesi önem taşımaktadır (Doğan ve Önder, 2014:5798). Bir işletmenin başarılı olmasında en değerli varlığı kabul edilen insan kaynaklarının (Mucuk, 2008:163; Öge ve Erdoğan, 2015) doğru işe uygun adayın seçilmesi, genelde işletmenin, özelde ise görev gereksinimlerinin doğru bir biçimde belirlenmesi, takım çalışmasına yatkınlığı (Erdoğan ve Çelik, 2016), örgütsel aidiyeti yüksek (Erdoğan ve Bedük, 2013), çalışma stresi ile baş edebilen (Erman vd.,2016), işletme gereksinimlerini bilen (Boz, 2017), girişimcilik becerileri yüksek (Duran vd., 2017), kalite odaklı düşünen (Çetindere vd., 2015), işletmenin ileri yönetim teknolojileriyle rekabet gücüne katkı sağlayan (Aydoğan ve Altuğ, 2006), örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesinde karşılık beklemeden beklenenden daha fazlasını gönüllüce çalışan (Özler, 2015), alternatifler içinden en uygun adayın seçilmesinde birçok yöntem uygulanabilir (İbicioğlu ve Ünal, 2014:55). Hiç dikkat ettiniz mi? Eleman arayanlar sayfasındaki ilanlarda "el yazısıyla doldurulmuş form" ya da özgeçmiş isteyen firmalar vardır veya iş başvurusuna gittiğinizde size sözlü olarak sorular sormakla yetinmez mutlaka yazılı bir form doldurturlar. Gerçek profesyonel kurumlar bu yazıları bir uzmana inceletip iş için gerekli özellikleri taşıyan, güvenilir dürüst kişileri bulmakta yararlanırlar (<http://www.grafoloji.com/>).

İşe başvururken el yazısından karakteri tespit edilmeye çalışılan kişilere genelde bir kağıt verilerek, tükenmez kalemle içeriği önemli olmaksızın yazı yazmaları isteniyor. Böylece analiz için değerlendirilecek yazı örneği oluşmuş oluyor. Yazının nasıl kaleme alındığı analiz edilmesini etkilemiyor. Acele veya özenilerek yazılmış olması analizi değiştirmiyor. Arat, şu bilgileri veriyor: “Kişinin genel el yazısında radikal bir fark olmaz. Analiz yaparken genellikle ‘y, g’ gibi harflerin alt kuyruklarının şekli, ‘v, n, m’ harfleri gibi harfler inceleniyor. Bunlar yazı yavaş da hızlı da yazılsa çok değişmiyor.” (Emir, 2010:34). İş alma keyfiyetinde, grafolojik tahlil, ancak bazı işler hususunda yararlı olabilir, fakat elemanın derece yükselmesi ya da yönetici kadroların teşkili, özellikle şefin seçilmesinde, grafoloji, mizaç, karakter, moral bakımlarından değerli veriler ve enformasyonlar katar (Evrin ve Okan, 1976:76). El yazısının kişinin sosyo-ekonomik kökenini, yaşama biçimini, hayattaki duruşunu ve eğitimini yansıttığı Fransa gibi ülkelerde şirketler yüzde 80 oranında iş görüşmelerinde el yazısından kişilik tahlili yapıyor. New York'ta, Nazi gardiyanların el yazılarını diğer tutuklu arkadaşlarıyla paylaştığı yiyecek karşılığında inceleyerek, II. Dünya Savaşında Nazi toplama kamplarından sağ olarak kurtulan Alman yahudisi Felix Klein idi. Felix, Avrupa el yazısı araştırmalarında Avrupa'daki pek çok şirketin, el yazılarını incelemeyen insanları işe almadıklarını iddia etmişti (Mahony, 1997:13).

İş dünyasının bu yöneme en çok başvurduğu alan ise işe alımlardır. El yazısı, kişinin karakterini, davranışlarını, eğilimlerini tahmin etmekte ve kişilik analizinde en etkili ve güvenilir yöntemlerden biri olarak addediliyor. Bu yöntem eleman seçme ve yerleştirme süreçleri, mülakatlar, ekip kurma çalışmaları ve kariyer planlaması gibi geniş bir alanda sık kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkıyor. Sodexo gibi çokuluslu şirketlerden bazıları dünyanın her yerindeki ofislerinde işe alım süreçlerine el yazısından kişilik tahlil etme yöntemini dâhil ediyor. İş dünyasında zekânın doğa niteliklerini analiz etmek amacıyla (örneğin; algılama ve ayırt etme yeteneğini saptamak, anlamanın, biçimini ve genişliğini ölçmek, anlamada ayırt etme yeteneğini, cevap ve hareketlerini düzenlemede seçim yapabilme yetisini ortaya koymak gibi) zekânın kendini dışa vuruş (belli etme) biçimlerini ve işleme faaliyetini ilgilendiren hususları belirlemek amacıyla (aklını kullanabilme, adapte olabilme, insan sevgisi, heyecanlı olup olmadığı, sosyalleşme tipi ve düzeyi, irade düzeyi, fedakârlık yapabilme ölçüsü, vb.) hareketi ve düşüncüyü destekleyecek güç öğelerini, mesleğe ya da faaliyete girme yeteneğini analiz etmek, çok yönlü eğilimleri olup olmadığını araştırmak içindir (Uluslar arası Grafoloji Toplantı Tutanakları, 1990).

Elemanlarımızı işe alırken onlara yapacağımız küçük bir yazılı sınav ya da onlara yazdıracağımız, firmamızda çalışmayı neden seçtikleri konulu birkaç sayfalık bir metin, en iyi elemanı seçmemizde yardımcı olacaktır. Batı dünyasında birçok şirket bu yöntemi uygulamış, bu şekilde en iyi elemanları işe almak ve en iyi pozisyonlara yerleştirmek mümkün olmuştur. Hangi göreve kimin en uygun olduğu düşünülürken uykusuzluğa dayanıklılık, yaşama sevinci, hayata bakış açısı, ayakta durmaya dayanıklılık, grup halinde ya

da tek başına çalışabilme yetisi gibi noktalar çok önemlidir. Bunlar ve daha birçokları yazı analizi aracılığıyla kolaylıkla anlaşılır. Ne yazık ki ülkemizde elemanlar önce işe alınmakta sonra da deneme yanılma yöntemiyle en iyi performansı verebildikleri yer bulunana kadar şirket içinde dönmektedirler; bazen daha da kötüsü çok daha iyi çalışabilecekleri yerler varken yanlış işlerde çalıştırılmaktadırlar. Bu da performans düşüklüğüne ve büyük maddi kayıplara, ayrıca çalışanların memnuniyetsizliği nedeniyle sürekli istifalar ya da şikâyetlere yol açmaktadır. Bazen de hırsızlığa eğilimli, zihinsel hastalıkları olan, kötü karakterli vb. insanlar normal insanlar gibi davranarak şirketlerimizde çalışmaya başlamaktadır. Bu kişiler herhangi bir sınavı başarıyla geçebilir güler yüz göstererek çok deneyimli kişileri bile aldatabilirler. Ama el yazılarındaki hangi ayrıntıları değiştirmeleri gerektiğini bilemezler. Dolayısıyla elemanlar konusunda son karar verilmeden grafolojik analize başvurulması çok önemlidir (<http://www.grafoloji.com/>).

Grafolojinin iş yaşamında kullanım alanları şunlardır (Nichol M. A., Handwriting analysis, Mc Graw Hill 1991);

- 1) İşe alma,
- 2) İşten çıkarma,
- 3) Kimin ve kimlerin desteklediği iyi çalışanları tespit etmektir.

1- İşe Alma: El yazısı analizi ise alma sürecinde "doğru insan için doğru iş"i çözümlemede, işe başvuranın zekâ seviyesinin ne olduğu sorularını cevaplamada, kibar mı? Çalışkan mı? Takım arkadaşlarıyla mı yoksa yalnız mı çalışmalı? Satış bölümünde mi olmalı? Küçük ayrıntılı uzun çalışma periyodunda çalışmalar mı onun için en uygundur? Gibi sorulara cevap bulunur. Bu konudaki uzmanlar, aynı zamanda gelecek çalışanın el yazısının bağımlı ve alkollü ifadesini içerdiğini gösteren analizlerde ortaya koymaktadır. Genel olarak ifade etmek gerekirse, eğer yazı titreşim, aşırı yanlış dolu ya da sağlıksız gözüküyorsa, yazıcıda yanlış bir durum söz konusu olabilir. Bu durumda onun işe alınması mantıklı olmayacaktır. Yazı biliminin kullanıldığını destekleyen veriler, karşı konulmaz şekilde yazı biliminin kullanılışlığını baştan sona herkes için önemli meblağlar kazandırdığını belirtiyor. Başvuranın 5 dakika içinde el yazısına bakılarak onunla ilgili her şeyden bahsedilebilir. Sonra psikologa yönlendirilebilir, kredi onayını bitirebilir, sağlık kontrolünü verebilir, bir dizi uygunluk testi verebilir ve kişiyi 1 saatte kendine anlatılabilir.

2-İşten Çıkarılma: İnsanlar işlerinden yetersizlik, devamlı geç kalma, isyankârlık, üretken olamama ve çalışanlarla beraber kalmada zorlanma içerikli birçok nedenlerden dolayı çıkarılmaktadırlar. Şirket dışı yapılan suçun zamanını kaplayan bölümü ortaya çıkarıcı yardımcı yazı bilimcisidir. Bu aynı zamanda "kötü adam"ın işten çıkarılmasını sağlar. Yazı biliminin kullanımı suç bilimi ya da inceleme çalışmaları alanını ve birçok olayları kapsar. Birçok şirket, çalışan hırsız olmasına rağmen önemli kayıpları doğrularlar. Çalışan hırsızlığı özellikle diğer şirketlere gidilen iş için başta gelen nedenlerden biridir. Ulusal suçları önlemek ve güvenlik önlemleri için 10 milyar dolar harcanmıştır. Açıkça, suçlular birinci durumda saklı bulunmaktadırlar. (Şirketler yazı bilimini başlangıç olarak kullanmadılar.) O halde problem, birinin bölümünde çalması ya da kaçırması ya da gecelere kadar işte kalanlarda değildir. Peki, kim yapıyor? Uzman bir yazı bilimcisi, ne zaman yalan söylediklerini bilmenin açıklamasını yapabilir. Ne zaman stres yaşadıklarında ve sinirlendiklerinde, çok defa masraflı soruşturma içermeyen, çabuk görünen şüphelinin el yazısı şüphelinin durumunu incelemesinin alarmini çalar. İnsanlarda suç işlemeye sahip olmanın göstergesini ve sınırlarını araştırmacılar ortaya koyabilir.

3-Kimin Kimlerle İyi Çalıştığının Tespiti: Önemli bir iş için yönetici etkili takımlarla çalışmayı emrine alır. Yazı bilimi çalışanların karakterlerini görmeyi sağlayarak uyumsuzluğu ya da uyumlu insanları anlamayı sağlar. Analize başlamadan önce soruların incelenen parametrelerin geçerliliği kontrol edilmelidir. Raporları kim göreceği ve nerede saklanacağı güvenlik açısından önemlidir. Adaylara değerlendirmeler gösterilecekse, özel yaşam ya da kişisel gözlemleri içeren bilgiler verileceği için negatif ifadeler kontrol edilmeli, bunun yerine yapıcı ifadeler kullanılarak geri bildirim verilebilir.

3.1.Grafolojinin avantajları

Personel seçiminde el yazısı kullanmanın avantajları aşağıdaki gibi sıralanmıştır: (King ve Koehler, 2000; Spohn, 1997; Dazzi ve Pedrabissi, 2009);

1-Test yönteminde karşılaşılabilecek problemlerin önüne geçilmiş olur. Özel becerili veya bir uzman tarafından eğitilmiş kişiler kolaylıkla öğrenebilir. İşbirliği, dürüstlük ve denekten bireysel anlayış başarı için gerekli değildir.

2-Test için gerekli zamanı ve ücreti azaltır -bir kişilik testi veya psikologla birkaç saat görüşme 1000 dolara kadar mal olmasına rağmen; iş adaylarının yaklaşık olarak 225 dolara analiz edilebilen kısa bir deneme yazmaları sadece bir kaç dakika alır.

3-Potansiyel yasal problemleri önler. Bu zamana kadar, yazıbilimini kullanan işverenlere karşı herhangi bir yasa çıkartılmamıştır. Dahası; eşit iş imkânı komisyonu yazı bilimini; psikometrik değerlendirmelerin diğer türlerinin kullanımını engelleyen standart test ölçüleri tarafından; engellenmediğini belirtmiştir.

Türkiye’de insan kaynağı ihtiyacının kararını genelde insan kaynakları müdürü, ilgili bölüm müdürü ya da genel müdür yardımcıları karar vermektedirler. Aday havuzu oluşturmada en çok başvurulan kaynak %94.1 ile gazete ilanları, %81.2 ile mevcut aday kayıtlarını kullanmak, %55.4 ile yakın çevrenin tavsiye edeceği kişileri soruşturmak, %45.5 ile danışmanlık şirketlerine başvurmak, %18.8 ile üniversitelerde düzenlenen tanıtım günlerine katılmak, %4 ile elaman ihtiyacının şirket içinde karşılamak oluşturmaktadır (Gökmener, 2009:145).

4. SONUÇ

Beynimizin kontrolünde parmaklarımızla kalem tutarak yaptığımız karmaşık bir olaylar dizisi sonucu yazı oluşur. Esasında grafoloji kişinin imza ve yazısına bakarak kişinin karakterini anlamamızı sağlayan bilimsel bir yöntemdir. Bu yöntemin tarihi eskilere dayanmakla birlikte son yüzyılda ciddi uğraşlar verilmiştir. Özellikle Avrupa’da grafoloji ile ilgili araştırmalar 19.yy. da yoğunlaşmış ve adına dernekler kurulmuş, dergiler çıkartılmıştır. 1970’lerde bazı üniversitelerde ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Günümüzde grafoloji; hastalık teşhisinden insan kaynakları seçimine, hukuk alanından adli tıpa kadar, eş seçiminden işe yatkınlığa kadar değişik konularda deneysel bilimdir. Grafoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi gözlemlere ve deneylere dayalı deneysel bilimdir.

Bazı Avrupa ülkelerinde grafoloji dernekleri, dergileri ve yayınlarının sayısı günbegün artmaktadır. Bu alandan sadece Adli Tıpta “imza sahteciliği” alanında yararlanılmaktadır. Bunun yanında yapılan görüşmelerde, birkaç çok uluslu firmada, sınırlı ölçüde personel seçiminde yararlanıldığı görülmüştür. Ülkemizde bunun dışında yeteri kadar bilinmemekte, bu alanda eğitim veren kuruluş ve üniversiteler bulunmamaktadır. Bu kapsamda İşletme fakültelerinin yüksek lisans eğitimlerinde özellikle İnsan Kaynakları alanında grafoloji konulu seçmeli ders verilmesinin faydalı olacağı değerlendirilebilir. İnsan kaynakları seçim sistemlerindeki sonuçlara paralellik gösteren sonuçlarıyla grafoloji az maliyet unsuruyla göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

ALTINKÖPRÜ, T. (2007). Yazı ve Karakter, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

ARAT, M.; ERBİL, E.N.; YELDEN, N. & PELTEK, F. (2011). El Yazısındaki Sır, Hayykitap, İstanbul.

AŞICIOĞLU, F. (2005). Adli Belge İncelemesi, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

ATAÇ, Y.; AYDOĞDU, E. & BORA, T. (2012). “Adli Bilimlerde El Yazısının Kişiyeye Aidiyetinin Tespiti” Polis Bilimleri Dergisi, PBD, 14 (4) 2012, ss.113-132.

AYDOĞAN, E., & ALTUĞ, M. (2006). “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (Kobi) Rekabet Gücünün Artırılmasında İleri yönetim Teknolojilerinin Rolü, Makine İmalat Sektörüne Yönelik Bir Uygulama”.Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16), 87-110.

BAFRA, J. (2003). “El yazısı-İmza ve Belge İncelemede Bilirkişiliğin Önemi ve Nitelikleri Sorunu”, İstanbul Barosu Dergisi, 2003; 77; 4:887-896.

BALTACIOĞLU, İ.H. (1954). “Grafoloji Konusu, Metodu, Prensipleri”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1-2.

BOZ, D. (2017). “İşletmelerin Sürdürülebilirliği (Hayatıyeti) İçin İşletmenin Gereksinimler Hiyerarşisi ve Örgütsel Mizyon Çözüm Olabilir Mi?”.Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, 2(4), 52-63.

ÇETİNDERE, A.; DURAN, C. & YETİŞEN, M. S. (2015). The effects of total quality management on the business performance: An application in the province of Kütahya. Procedia economics and finance, 23, 1376-1382.

DOĞAN, A. & ÖNDER, E. (2014). “İnsan Kaynakları Temin ve Seçiminde Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Kullanılması ve Bir Uygulama”, Journal of Yasar University 2014 9(34) 5796-5819.

- DAZZI, C. & PEDRABISSI, L. (2009). Graphology and personality: an empirical study on validity of handwriting analysis. *Psychological reports*, 105(3_suppl), 1255-1268.
- DURAN, C.; ŞAHİN, Ö. N. & GÜLER, M. (2017). “Kamu Yönetimi Ve İşletme Bölümü Öğrencilerine Verilen Eğitimin Girişimcilik Hislerine Katkısının Ölçülmesi”, *International Journal of Business, Economics and Management Perspectives*, *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*) Yıl: 2, Sayı:8, Aralık 2017, s. 41-54.
- EMİR, A. (2010). *İSMMMO Yaşam Dergisi*, Sayı 29.
- ERDOĞAN, P., & BEDÜK, A. (2013). “Örgütsel Sinizm İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki: Sağlık Sektöründe Bir Araştırma”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 1(6), 17-36.
- ERDOĞAN, P. & ÇELİK, A. (2016). Relationship between morale and motivation in teamwork environments: A research in the health sector. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1433-1451.
- ERMAN, H.; ÖZGÜLEŞ, B. & VAROL, Ş. (2016). “İnternet Teknolojilerinin İzlenmesinin Veya Gözetiminin Çalışanların Stres ve Verimlilik Algıları Üzerindeki Etkisi”, *IV.Örgütsel Davranış Kongresi*, 4-5 Kasım 2016, ss.382-388.
- EVİRİM, S. & OKAN, A.A. (1976). “İmza ve El yazısı”, *Matbaa* 13, İstanbul.
- GÜLMEZ, B. & ÖZÇATALOĞLU, M. (2011). *El yazınız sizi anlatıyor*, Efil Yayınevi, Ankara.
- GÖKMENER, A. (2009). “Grafoloji ve Personel Seçimi”, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İBİCİOĞLU, H. & ÜNAL, Ö.F. (2014). “Analitik Hiyerarşi Prosesi ile Yetkinlik Bazlı İnsan Kaynakları Yöneticisi Seçimi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 4, Erzurum.
- İPLİKÇİ, Ş. (2011). *El Yazıları ve İmzaların Kriminal Yönden İncelenmesi*, Marki Ofset-Matbaa, İstanbul.
- KEINAN, G. (1986). Graphoanalysis for military personnel selection. *Nevo B. Scientific aspects of graphology*, 193-202.
- KERİMOĞLU, D. (2005). “El Yazılarının Özelliği, Adli Alandaki Önemi Ve İnceleme Kriterleri”, *Çağın Polisi Dergisi*, S.39, ss.37-41.
- KETİZMEN, A. (2013). “Adli Belge İncelemede Güzel Sanatlar Akademisyenlerine Gereksinimler, Yeterlilikleri ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz, 2013, 11(3), 258-267.
- KING, R. N., & KOEHLER, D. J. (2000). “Illusory correlations in graphological inference”. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 6(4), 336.
- MAHONY, A. (1997). *El yazısı Örnekleriyle Karakter Analizi*, Türkçesi Aslı KARASUİL, Say Dağıtım, İstanbul.
- MARMARA, N. (1994). “El Yazısının Kişiyeye Ait Olup Olmadığını Belirleyen Grafik Göstergeler”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MARQUİS,R.; TARONİ, F.; BOZZA, S. & SCHMİTTBUHL, M. (2006). “Quantitative characterization of morphological polymorphism of handwritten characters loops”, *J. Forensic Sci. Int.*, V:164, ss. 211-220.
- MUCUK, İ. (2008). *Temel İşletme Bilgileri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- NİCHOL M. A., (1991). *Handwriting analysis*, Mc Graw Hill.
- ÖGE, S. & ERDOĞAN, P. (2015). “Investigation of Relationship between Organizational Climate and Organizational Citizenship Behavior: A Research on Health Sector” *World Academy of Science, Engineering and Technology*, *International Journal of Economics and Management Engineering*, Vol:9, No:10, 2015.
- ÖZLER; D. E. (2015). *Örgütsel Davranışta Güncel Konular*, 2.Basım, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- SARIYILDIZ, A. (2013).“El yazısı bilimi (Grafoloji)’nin Türkçe eğitimi açısından önemi”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 172(172), 83-88.

SPOHN, J. A. (1997). The legal implications of graphology. Wash. ULQ, 75, 1307.

YEMİŐCİGİL, A. & ÖZKARA, E., (2001). “Adli Tıp Eğitimi ve Uygulamadaki Etkileri (Bir Anket Çalışması)”, Klinik Adli Tıp, 2001, 1(1), s. 37-42.

HANCI, İ. H., (2002). Adli Tıp ve Adli Bilimler, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara 2002, ss. 9-21.

YILMAZ, R. & KOÇ, S. (2006). “Adli belge incelemeciliğinin Tarihsel Gelişimi (I)”, Adli Tıp Dergisi, S.3, ss.72-78.

Uluslararası Grafoloji Toplantı Tutanakları (1990). Beyda Basımevi, Ankara.

<http://www.grafoloji.com/> (Erişim tarihi: 29.05.2018).

<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 29.05.2018).